

KANUNI

BAŠO DŽIANESKORO HAKOJENGORO ARAKHUTNO

I. FUNDVNE NIČEKERUTNE

Dženo 1

Akale kanunesa lačharena pe o šartia baš alusaripe thaj mukhin tari buti o ingerencie thaj bukjakoro čhani taro Džianeskoro hakoјengoro arakhutno.

Dženo 2

O džianeskoro hakoјengoro arakhutno si organi ki Republika Makedonia kova arakhela e dizutnengere konstitucionaleskere thaj kanuneskere niamia thaj sa avere manušengere kolenge si phagle aktencar, bukencar thaj nakeripe bukencar tar organia taro themakoro radžipe thaj tar aver organia thaj organizacie kolen si publik ingerencie thaj kova lela napia baš arakhipe o principia tari bidiskriminacia thaj adekvatnikano thaj čačutno arakhutnipe e dženenge taro khedina ko organia tari raštrali radži, organia taro jekhina taro lokalnikano korkoriradžipe thaj publik institucie thaj servisia.

Dženo 3

O džianeskoro hakoјengoro arakhutno si biathinalo thaj korkorutno ko vahti tari funkcia.

O džianeskoro hakoјengoro arakhutno o bukja tari pi ingerencia kerela len upri funda thaj ko pervazia taro Konstitucionalni, kanuni thaj maškardžianeskere phandle lafia ratifikuime ko haljivovipe e Konstitucionalesa.

Ko čhipote o Džianeskoro hakoјengoro arakhutno šaj te akharel pe thaj ki niamin baši čačipe.

Dženo 4

I bešin taro Džianeskoro hakoјengoro arakhutno si ko Skopje.

E džianeskere niamiarakhutne si le štembili koleste si saikerdo o anav thaj I bešin, dumo thaj anav tari Republika Makedonia.

Ko than kote so si thanakerdo o Džianeskoro hakoјengoro arakhutno liparela pe o anav thaj i bešin, dumo thaj bajrako tari Republika Makedonia.

II.ŠARTIA BAŠI DŽIANESKORO HAKOJENGORO ARAKHUTNESKORO ALUSARIPE THAJ MUKHIN TARI FUNKCIA

Dženo 5

O Republika Makedoniakoro khedipe, pali bahani tari ingerenciakiri komisija taro Khedipe, alusarela thaj mukhela tari funkcija e džianeskere niamiarakhutne butipasa avazia taro sasto numero deputatia,ko so zaruri si te ovel butipe avazia taro sasto numero deputatia kola preperena ko khedina so nane butipe ki Republika Makedonia. O džianeskoro hakoјengoro arakhutno alusarela pe ko vahti tar ofto berša, niamesa ko panda jekh alusaripe.

E džianeskere niamiarakhutne isi le buteder supstituciakere džene. O numero supstituciakere džene e džianeskere hakoјengere arakhutneske si vakerdo taro Republika Makedoniakoro khedipe ko bahani taro Džianeskoro hakoјengoro arakhutno .

E džianeskere hakoјengere arakhutneske supstitutivna džene, pali bahani taro Džianeskoro hakoјengoro arakhutno si alusarde thaj mukhle tari funkcija taro Republika Makedoniakoro khedipe butipasa avazia taro sasto numero deputatia, ko so zaruri si te ovel butipe tar avazia taro sasto numero deputatia kola preperena ko khedina kola nane butipe ki Republika Makedonia. E džianeskere hakoјengere arakhutneske supstitutivna džene alusarena pe ko vahti tar ofto berša, niamesa ko realusaripe.

I čhipota baš alusaripe Džianeskoro hakoјengoro arakhutno thaj leskere supstitutivna džene šurakerela trin masekoja pali thavdipe taro lengoro mandati.

Ki čhipota taro biavipe ja bišajdipe e džianeskere hakoјengere arakhutneske buti kerela la leskiri supstitucia aso ničeja dende taro Džianeskoro hakoјengoro arakhutno .

Dženo 6

Baši Džianeskoro hakoјengoro arakhutno šaj te alusarel pe dženo kova pherela o sasoitne šartia aso kanuni baši fundiripe bukјarno vјavahari ko organi taro raštralo radžipe, diplomirime niamari kole isi le bukјarno džanlipe upri enja berša ko niamale bukјa thaj kaskoro aktvipe si tazdivkerdo ko umal taro dizutneskere niamengoro arakhipe thaj te ovel respektirime ko vahti tari funkcija Džianeskoro hakoјengoro arakhutno .

Baši supstitutivnikano dženo taro Džianeskoro hakoјengoro arakhutno šaj te alusarel pe dženo kova pherela o sasoitne šartia aso kanuni baši fundiripe bukјarno vјavahari ko organi taro themalo radžipe, diplomirime niamari kole isi le bukјarno džanlipe upri ehta berša ko niamale bukјa thaj kaskoro aktvipe si tazdivkerdo ko umal taro dizutneskere niamengoro arakhipe thaj te ovel respektirime ko vahti tari funkcija Džianeskoro hakoјengoro arakhutno .

Ko alusaripe supstitutivnikane džene taro Džianeskoro hakoјengoro arakhutno bizi te ruminen pe o šartia hramome kanunesa arakhela pe adekvatnikano leipe than taro dizutne kola preperena ko sa o khedina ki Republika Makedonia.

Dženo 7

O Džianeskoro hakoјengoro arakhutno angleder te avel ki funkcia dela utsavalo vakeripe angli Prezidenti ko Republika Makedoniakoro Khedipe, savo phenela:

“Vakerava kaj I funkcia Džianeskoro hakoјengoro arakhutno ka kerav la minsale thaj džovapiale thaj ka sajdinav o Konstitucionalni thaj kanunia ki Republika Makedonia”.

Dženo 8

I funkcia Džianeskoro hakoјengoro arakhutno si biphandli e keripasa aver publik funkciasa thaj profesiasa ja dženalipasa ki politikani partia.

Dženo 9

O Džianeskoro hakoјengoro arakhutno mukhljola tari funkcia:

- 1) Korkori te rodingja odova;
- 2) Te ulo adalatkerdo baši došalo akti ki bišartikani džeza phandlipe majhari taro šov masekoja;
- 3) Savahteske te našavgja po psihobadanikano šajdipe ko vahti taro keripe i funkcia Džianeskoro hakoјengoro arakhutno so dikhela pe upri funda tari diagnoza thaj gindipe tari ingerenciakiri sastipaskiri institucia;
- 4) Te phergja o šartia baši phurikani penzia;
- 5) Sebepi bistrukakoro thaj biminsikano keripe i funkcia Džianeskoro hakoјengoro arakhutno.

Dženo 10

O ničekerutne taro džene 7, 8, thaj 9 taro akava kanuni vjavaharinena pe thaj ko supstitutivnikane džene taro Džianeskoro hakoјengoro arakhutno.

III. INGERENCIE THAJ BUTIKERIPASKORO ČHANI

Dženo 11

O Džianeskoro hakoјengoro arakhutno ko keripe o bukja tari pi ingerencia leljarela bukja thaj napia kolenge si radžikerdo akale kanunesa sebepi arakhipe o konstitucionaleskere thaj kanuneskere niamia tare dizutne ja arakhipe o vakerina tari bidiskriminacia thaj adekvatnikano thaj čačutno leipethan tare dizutne kola preperena ko sa o khedina kana si phage taro organia taro dženo 2 tar akava kanuni.

Dženo 12

O Džianeskoro hakoјengoro arakhutno leljarela bukja thaj napia baš arakhipe bidžovapialo prolongiripe tar adalateskere procesia ja biminsakoro thaj bidžovapialo keripe o bukja taro adalateskere servisia, biphagindo o principia taro korkoruntipe thaj biathinalipe tari adalateskiri radži.

O Džianeskoro hakoengoro arakhutno na čipotinela pali predmetia kolenge ko thavdipe si adalateskiri čipota, numa ko čipote taro dženo 1 tar akava dženo.

Dženo 13

I čipota baš arakhipe o konstitucionaleskere thaj kanuneskere niamia taro dizutne angal Džianeskoro hakoengoro arakhutno vazdela pe deipasa anglihramin.

Sakova dženo šaj te del anglihramin dži Džianeskoro hakoengoro arakhutno kana ka notikerel kaj si leske phage o konstitucionaleskere thaj kanuneskere niamia ja kana si phage o principia baši bidiskriminacia thaj adekvatnikano thaj čačutno leipethan e preperutnenge taro khedina ko organia taro dženo 2 tar akava kanuni.

O Džianeskoro hakoengoro arakhutno šaj te vazdel čipota thaj pali korkorutni iniciativa, džikobor notikergja kaj e dizutnenge si phage o konstitucionaleskere thaj kanuneskere niamia aso dženo 2 tar akava kanuni.

Dženo 14

Ki čipota angli Džianeskoro hakoengoro arakhutno administrativnikani čhib si I makedoniakiri čhib kirilikane lileja.

Ki čipota koja kerela pe angli Džianeskoro hakoengoro arakhutno aver čhib savi kerena la lafi majhari 20% tare dizutne thaj leskoro lil, jekhajekh, si administrativnikani čhib.

O ničekerutne taro Kanuni baši sasoični radžipaskiri čipota kola vjavaharinena pe ko istemalkeripe o čhibja adekvatnikane ikerena pe ko čačiipe thaj ki čipota angli Džianeskoro hakoengoro arakhutno .

Dženo 15

Sakova dženo ki komunikacia e Džianeskere hakoengere arakhutnesa šaj te istemalkerel jekh tar administrativnikane čhibja thaj leskoro lil, a o Džianeskoro hakoengoro arakhutno dela džovapi ki makedoniakiri čhib thaj lakere kirilikane lilesa, sar thaj ki administrativnikani čhib thaj lil kova si istemalkerdo taro anglihraminakoro dendutno.

Dženo 16

I anglihramin dendi dži Džianeskoro hakoengoro arakhutno kamla pe te ovel hramonkerdi thaj te saikerel plesutne evidentia bašo dendutno thaj te saikerel o šartia, faktia thaj tazdivia kola si funda baš anglihramin.

Ki anglihramin kamla pe te vakerel pe o organi, organizacia, institucia ja dženo baši koleste vjavaharinela pe i anglihramin, sar thaj te vakerel pe kergja li o dendutno niamale šartia thaj kola niamale šartia si istemalkerde.

I anglihramin baši vazdipe čipota dela pe hramome ja mosar ko hramutno.

I anglihramin kolasa inicirinela pe čipota nane anglihramome formasa.

E anglihraminakoro dendutno si tromakerdo taro pokinipe takse baš anglihramin angli Džianeskoro hakoengoro arakhutno .

Dženo 17

O Džianeskoro hakožengoro arakhutno si dajativime pali anglihramin te butikerel minsale, birigale, efikasnikane thaj džovapiale.

Ko butikeripe pali anglihramin o Džianeskoro hakožengoro arakhutno taro zainteresirime riga si dajativime te lel sa o faktia thaj tazdivia kola si taro baro džanlipe baši činavipe pali anglihramin.

Dženo 18

O Džianeskoro hakožengoro arakhutno ko vahti tari čipotata pali anglihramin si dasativime te sajdinel o privatipe thaj garavipe tar evidentia kola vjavaharinena pe baši dendutne taro dženo 16 tar akava kanuni.

Dženo 19

O Džianeskoro niamiarakhutno, čipotindo pali anglihramin,šaj:

- Ma te vazdel čipotata,
- Te vazdel čipotata thaj
- Stopirinel thaj činavel i čipotata.

Dženo 20

O Džianeskoro hakožengoro arakhutno nane te vazdel čipotata pali anglihramin kana:

- I anglihramin si anonimikani, numa kana kerela pe lafi baši bukja taro sasoino interesi;
- E anglihraminasa bilače vakerela pe o organi ja bilače istemalkerela pe o niami baši deipe anglihramin;
- I anglihramin nane kompletikani thaj o dendutno pali anglederutno vakeripe taro Džianeskoro hakožengoro arakhutno na džipergja i anglihramin;
- Tari anglihramin konstatirinela pe kaj kerela pe buti baši majhari džanli čipotata savi pala ko agorkerdo pučaripe ka našti te del adekvatnikane rezultatia;
- Korkori tar anglihramin, šartia thaj dende faktia thaj tazdivipa ikljola kaj na kerela pe buti baši phagipe o konstitucionaleskere thaj kanuneskere niamia taro dendutno ja dženo koleskere anaveste dengja pe i anglihramin tar organia taro dženo 2 tar akava kanuni;
- Nane ingerenciasa te čipotinel;
- Taro butikeripe ja paluno činavipe tar organi, organizacia ja institucia nakhlja majbut taro jekh berš, numa te notikergja kaj o dendutno mukhljargja o roko taro džovapiale karane thaj
- Pali predmeti tar anglihramin ko thavdipe si adalateskiri čipotata, numa e bukjenje taro dženo 12 stavi 1 tar akava kanuni.

Kana o Džianeskoro hakožengoro arakhutno nane te vazdel čipotata pal anglihramin aso stavi 1 tar akava dženo dajativime si ko roko taro 15 divesa taro dive kana sine

lendi i anglihramin te haberidel e anglihraminakere dendutne thaj te vakerel leske o karane sebepi kolende čhudela i anglihramin thaj pali šajdipe te haljovkerel o čhani koleste ka šaj te ikerel ko čačipe o niami.

Dženo 21

O Džianeskoro hakojeoro arakhutno ka vazdel čhipota pali dendi anglihramin ja pali korkorutni iniciativa kana taro diagnoze,tazdivipa thaj faktia dende kori anglihramin ja tare džanlipa lende ko aver čhani fundirime ikljola kaj tari rig tar organia taro dženo 2 tar akava kanuni phage si o konstitucionaleskere thaj kanuneskere niamia e dizutnege ja si phage o principia tari bidiskriminacia thaj adekvatnikano leipethan taro khedinengere preperutne.

Te vazdingja čhipota pali pi korkorutni iniciativa o Džianeskoro hakojeoro arakhutno ja aver dženo ko anav taro ziankerdo avela leske anglihraminasa, baši vazdipe čhipota kamla pe haljovipe taro ziankerdo kaske si phage o konstitucionaleskere thaj kanuneskere niamia ja si phage o principia tari bidiskriminacia thaj adekvatnikano leipethan taro khedinengere preperutne.

Kana o Džianeskoro hakojeoro arakhutno vazdela čhipota pali korkorutni iniciativa baši phagipe konstitucionaleskere thaj kanuneskere niamia taro majbaro numero dizutne, tikneberšeskere, bitakatime thaj džene lende bukjarne šajdipasa,nane zaruri haljovipe taro stavi 2 tar akava dženo. Baši vazdipe i čhipota o Džianeskoro hakojeoro arakhutno haberidela e dženen kolenge oj vjavaharinela pe, ko roko taro 15 divesa taro dive kana sine vazdime i čhipota.

Dženo 22

Kana o Džianeskoro hakojeoro arakhutno ka činavel te vazdel čhipota baš odova haberidela e anglihraminakere dendutne ko roko taro 15 divesa taro dive kana sine lendi i anglihramin.

Dženo 23

O Džianeskoro hakojeoro arakhutno šaj te stopirinel ja činavel i čhipota pali anglihramin kana:

- Pala čhipotakoro agorkeripe konstatirinela pe kaj na kerela pe buti baši phagipe o konstitucionaleskere thaj kanuneskere niamia e dendutneske tar organia taro dženo 2 tar akava kanuni;
- Ko vahti tari čhipota pali anglihramin o dendutno vazdela adalateskiri čhipota;
- E anglihraminakoro dendutno na sikavela interesi baši poadarutno čhipotakoro ikeripe;
- O dendutno ko čhipotakoro vahti lela pi anglihramin;
- Ko čhipotakoro vahti e anglihraminakoro dendutno mulo, numa leskere kustikaria na rodona džaipe ponodorig tari šurakerdi čhipota thaj
- O dendutno ko maškarvahti leljargja o niami tar anglihramin.

Kana o Džianeskoro hakojeoro arakhutno ka stopirinel ja činavel i čhipota pal anglihramin, dajatvime si majgeči ko 15 divesa taro dive kana ule o čhipotipa baši

stopiripe ja činavipe i čhipota, te haberidel e anglihraminakere dendutneske thaj te vakerel leske o karane sebepi kolende stopirinela ja činavela i čhipota thaj pali šajdipe te haljovkerel o čhani sar te leljarel ko čačipe o niami.

Dženo 24

Sebepi čhipotakoro pučaripe, o Džianeskoro hakoengoro arakhutno ko pervazia tari pi ingerencia, kori organia taro dženo 2 tar akava kanuni, šaj te leljarel akala butikeripa thaj napia:

- Te rodel zarurime haljovkeripa, informacie thaj tazdivipa baši diagnoze ki anglihramin;
- Te khuvel ko servisnikane odaje thaj te kerel dikhin ko predmetia thaj bukja tari lengiri ingerencia;
- Te akharel ko lafikeripe alusardo ja anavkerdo dženo, serviseskoro dženo ja sakova aver dženo so šaj te del disave evidentia ki anglihramin;
- Te rodel gndipe taro vigjanale thaj strukakere institucie thaj
- Te leljarel aver butikeripa thaj napia kerde kanunesa ja aver hramovinas

O rodime haljovkeripa, informacie thaj tazdivipa taro stavi 1 alinea 1 tar akava dženo, o organia taro dženo 2 tar akava kanuni si dajatvime te den len e Džianeskere Niamiarakhutneske sigate, a majgeči ko roko tar 8 divesa taro dive kana sine lendo o rodipe baši deipe evidentia. Tar objektivnikane karane te si mujalkerde te keren odova, dajatvime si, bizo prolongiripe, hramome čhanesa te haberiden e Džianeskoro hakoengoro arakhutno baši karane sebepi kola nane ko šajdipe te keren odova.

O Džianeskoro hakoengoro arakhutno te notikergja kaj o karane taro stavi 2 tar akava dženo si čačutne ka del nevo roko baši deipe o rodime haljovkeripa, informacie thaj tazdivipa.

O bimangipe ja birespektiripe o rodipa taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno baši leljaripe butikeripa taro stavi 2 tar akava dženo gindinela pe sar mujalkeripe i buti taro Džianeskoro niamiarakhutno.

Dženo 25

O Džianeskoro hakoengoro arakhutno šaj baši mujalkeripe i buti taro dženo 24 stavi 4 ulavde raporteja te informirinel e majuče organe, funkcionere kova vastlegarela e organeja taro dženo 2 tar akava kanuni ja Radža tari Republika Makedonia, a džikobor ola na leljarena o zarurime napia o Republika Makedoniakoro Khedipe.

O Džianeskoro hakoengoro arakhutno šaj, kana si dikhlo phagipe taro konstitucionaleskere thaj kanuneskere niamia, ko hardžipe tar organi taro dženo 2 tar akava kanuni koleske vjavaharinela pe o predmeti, i čhipotin te avazikerel ko publik informiripaskere avazaria.

Dženo 26

O džene taro dženo 24 stavi 1 alinea 3 tar akava kanuni si dajatvime te aven ki akharin taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno thaj te den o zarurime haljovkeripa phandlo e dende anglihraminasa.

Ko rodipe taro Džianeskoro hakojeoro arakhutno, o prezidenti ki Republika Makedonia, o prezidenti ko Republika Makedoniakoro Khedipe, prezidenti ki Republika Makedoniakiri radža thaj aver funkcioneria kola vastlegarena e organencar taro dženo 2 tar akava kanuni, si dajativime korkori te len ole bizi prolongiripe.

Dženo 27

O organia taro dženo 2 tar akava kanuni si dajativime te keren kooperacia e Džianeskere hakojeore arakhutnesa thaj ko leskoro rodipe te višvankeren sa o tazdivipa, evidentia thaj informacie, bi dikhindo i digra tari konfedencia thaj te šajdakeren čipotakoro ikeripe ko čačipe.

O Džianeskoro hakojeoro arakhutno si dajativime te garavel i themutni thaj servisnikani garavin ko čhani thaj teli šarti kerde kanunesa thaj aver hramutnipasa.

Dženo 28

O Džianeskoro hakojeoro arakhutno šaj te del po gindipe e organenge taro dženo 2 tar akava kanuni ko vjavahari e arakhipasa o konstitucionaleskere thaj kanuneskere niamia thaj o arakhipe taro principia tari bidskriminacia thaj adekvatnikano thaj čačutno leipethan taro khedinengere preperutne baši predmeti so si ki čhipota, bidikhindo o čhani thaj digra tari čhipota so si ko thavdipe angli organia taro dženo 2 tar akava kanuni.

Ko vjavahari e halencar tar arakhipe respektiripe thaj protektiripe o konstitucionaleskere thaj kanuneskere niamia thaj principia tari bidskriminacia thaj adekvatnikano thaj čačutno leipethan taro khedinengere preperutne, o Džianeskoro hakojeoro arakhutno, ko pervazia tari pi ingerencia, šaj pali korkorutni iniciativa te del mesažia, gndipa thaj kritike dži organia taro dženo 2 tar akava kanuni.

Dženo 29

O Džianeskoro hakojeoro arakhutno ko pervazia tari pi ingerencia, dikljarela o halia ko arakhipaskoro vjavahareskoro respektiripe thaj arakhipe o konstitucionaleskere thaj kanuneskere niamia thaj o arakhipe taro principia tari bidskriminacia thaj adekvatnikano thaj čačutno leipethan taro khedinengere preperutne thaj kerindo dikhin ko organia taro dženo 2 tar akava kanuni.

Dženo 30

O Džianeskoro hakojeoro arakhutno šaj dži radžipnaskere džene te bahankerel thaj del iniciativa baš aranipe thaj džipheripe kanunia thaj aver telikanuneskere aktia thaj lengoro haljovkeripe maškardžianeskere phandle lafencar ratifikuime ko haljovipe e Republika Makedoniakere konstitucionalesa.

O Džianeskoro hakojeoro arakhutno šaj te del bahani dži Konstitucionaleskoro adalati ki republika Makedonia baši notikeripe o konstitucionalipe tare kanunia thaj konstitucionalipe thaj kanunipe tar aver hramina ja fundavne aktia.

Dženo 31

O Džianeskoro hakoŋgoro arakhutno dikhljarela o halia taro respektiripe thaj arakhipa o konstitucionalnikane thaj kanunikane niamia e dženenge ko organia, organizacie thaj institucie kolende o tromalipe baši miškipe si limitirime.

E Džianeskoro hakoŋgoro arakhutno dikhlajrela o halia taro respektiripe thaj arakhipa o konstitucionalnikane thaj kanunikane niamia e dženenge kola si astarde thaj džene kola si ko phandlape sar džeza ja terbiati-lačharkeripaskere napia ko terbiati-lačharkeripaskere khera ja terbiati-lačharkeripaskere institucie.

O vizite thaj dikhina taro stavia 1 thaj 2 tar akava dženo, o Džianeskoro hakoŋgoro arakhutno šaj te kerel len sakole vahteste bizo angleder te avazikerel pe thaj te rodel mukhipa, sar thaj te lafikerel e dženencar kola arakhena pe ko akala organia, organizacie thaj institucie bizoi leipe than taro servisialia.

O džene cidime taro tromalipe isi len niami i anglihramin te den la dži Džianeskoro hakoŋgoro arakhutno ko phandlo koverti bizi te ovel dikhljardo taro servisialia ko organi, organizacia ja institucia kolate si thanakerde ja te len džovapi ko phandlo koverti bizi dikhljarin taro servisialia.

Dženo 32

Kana o Džianeskoro hakoŋgoro arakhutno ka konstatirinel kaj si phage o konstitucionaleskere ja kanuneskere niamia e dendutneske tari anglihramin tar organia taro dženo 2 tar akava kanuni ja pale si kerde aver biničalipa, šaj:

- Te del rekomandacie, bahania, gindipa thaj vakeripa bašo čhani sar te ciden pe o konstatirime phagipa;
- Te bahankerel pale te kerel pe disavi čhipota aso kanuni;
- Te vazdel iniciativa baši keripe disciplinakiri čhipota mujal servisialia ja džovapialo dženo thaj
- Te del rodipe dži ingerenciakoro publik došalutno baši vazdipe čhipota sebepi dikhljaripe džezalipaskoro džovapialipe.

Dženo 33

Kana o Džianeskoro hakoŋgoro arakhutno ka konstatirinel kaj si phage o konstitucionaleskere thaj kanuneskerre niamia e anglihraminakere dendutneske tar organia taro themakoro šerutnipe ja aver organia ja organizacie so isi len publikane ingerencie ja kaj si ratvakerde o principia tari bidiskriminacia thaj adekvatno arakhipa taro khedinakere preperutne ko organia taro themakoro radžipe, organia taro jekhhina taro lokalnikano korkoriradžipe ja publik institucie ja servisia ja pale kerde si aver biničalipa thaj džikobor notikergja kaj o keripe taro šerutno akti ka anel bidžipheripaskoro ziani e niameske taro zainterisirime dženo, ka rodel:

- Vahteskoro prolongiripe taro šerutne akteskoro keripe dži činavipe taro dujtodigrakoro organi thaj
- Vahteskoro prolongiripe taro šerutne akteskoro keripe dži anipe činavipe tar ingerenciakoro adalati.

O organia taro dženo 2 tar akava kanuni si dajatvime majsig, a majgeči ko roko taro trin dive taro dive kana si lendo o rodipe taro Džianeskoro hakoјengoro arakhutno te anen thaj den dži Džianeskoro hakoјengoro arakhutno o činavipe kolasa o šerutno akti si vahtesa prolongirime baši keripe.

O ingerenciakere organia si dajatvime pali čipotakoro agorkeripe o činavipe te den le dži Džianeskoro hakoјengoro arakhutno .

Dženo 34

O organia taro dženo 2 tar akava kanuni si dajatvime te haberiden e Džianeskoro hakoјengoro arakhutno baši leljakerde napia baš ikeripe ko čačipe taro leskere rodipa, bahania, rekomandacie thaj vakeripa, ko roko so vov ka del, a majgeči ko roko taro 30 dive taro dive kana si lendo o rodipe taro Džianeskoro hakoјengoro arakhutno.

O organi te na haberidengja e Džianeskoro hakoјengoro arakhutno aso stavi 1 tar akava dženo ja pale leskere phandipa, rodipa, bahania, gndipa thaj rekomandacie ja vakeripa salde jekhhekotoreja ka leljarel, o Džianeskoro hakoјengoro arakhutno ulavde raportesa baš odova informirinela e majuče organe, funkcionere kova kerela buti e organesa taro dženo 2 tar akava kanuni ja i Republika Makedoniakiri Radži, a džikobor ola na leljarena o zarurime napia o Kedipe ki Republika Makedonia.

O Džianeskoro hakoјengoro arakhutno šaj, kana si dikhlo phagipe taro konstitucionaleskere thaj kanuneskere niamia, ko hardžipe taro organi taro dženo 2 taro akava kanuni koleske vjavaharinela pe o predmeti, i čipotata te avaziukerel ola ko publik informiripaskere avazaria.

Dženo 35

O organia taro dženo 2 tar akava kanuni butikergje pali rodipa, rekomandacie, gndipa, bahania thaj vakeripa taro dženo 34 tar akava kanuni ko dendo roko, o Džianeskoro niamiarkhutno ka konstatirinel kaj i čipotata si agorkerdi thaj baš adava ka haberidel e anglihraminakere dendutne.

IV. BUKJAKORO PHRAVIPE BAŠI PUBLIK

Dženo 36

Baši digra taro respektiripe, anglunikeripe thaj arakhipe o konstitucionaleskere thaj kanuneskere niamia e dizutnenge thaj respektiripe o principia tari bidiskriminacia thaj adekvatno thaj niamalo arakhipe o džene tari khedin tari rig tar organia taro dženo 2 tar akava kanuni, o Džianeskoro hakoјengoro arakhutno haberidela e Republika Makedoniakere Khedipa beršeskere raportesa.

O raporti taro stavi 1 tar akava dženo o Republika Makedoniakoro Khedipe dikhljakerela le ki bešin taro Khedipe kolate dajatvime lena than džene tari Republika Makedoniakiri Radža, ja lakere prezententia.

E Džianeskere niamiarakhutneskoro raporti dajativime avazikerela pe ko publik informiripaskere avazaria.

Dženo 37

O Džianeskoro hakoјengoro arakhutno e bukјenge tari pi ingerencia e organenge taro jekhhina baši lokalnikano korkoriradžipe ko odola Džianeskoro hakoјengoro arakhutno , šaj te del lenge ulavdo raporti.

O ulavde raportia taro stavi 1 tar akava dženo, havljaripa thaj aver leljarde napia o Džianeskoro hakoјengoro arakhutno šaj te avazikerel len ko publik informiripaskere avazaria.

V. NIAMALO HALI TARO DŽIANESKORO NIAMIARAKHUTNO

Dženo 38

O Džianeskoro hakoјengoro arakhutno thaj leskere supstituciakere džene našti te oven akharde ko džovapialipe baši dendo gindipe ja lende napia, bukja,aktivipa ko vahti tari lengiri funkcia.

Dženo 39

O Džianeskoro hakoјengoro arakhutno, leskere supstituciakere džene thaj bukjarne ko strukakoro servisi ko Džianeskoro hakoјengoro arakhutno isi len servisialeskiri legitimacia.

O formulari, saikerin,čhipota thaj bahani baši deipe, istemalkeripe thaj leipe servisialeskiri legitimacia fundavne aktesa si hramome taro Džianeskoro niamarakhutno.

Dženo 40

O Džianeskoro hakoјengoro arakhutno thaj leskere supstituciakere kola dži alusaripe sine ko bukјarno vjavahari, isi len niami ko roko taro 30 dive taro mandateskoro ačhavipe te iranen pe ko bukјarno than kova si aso lengiri digra taro strukakoro hazripe.

Dženo 41

O Džianeskoro hakoјengoro arakhutno, leskere supstituciakere džene thaj bukjarne ko strukakoro servisi ko Džianeskoro hakoјengoro arakhutno isi len niami thaj dajatva ko sakanutno strukakoro sikljovipe thaj nevedžanlipaskoro leipe.

Baši zaruria taro strukakoro nevedžanlipaskoro sikljovipe arakhena pe ulavde love taro kotor taro Budžeti iradime baši Džianeskoro hakoјengoro arakhutno.

Dženo 42

Sar ulavde niamia taro džianeskoro hakoјengoro arakhutno thaj leskere supstituciakere džene ko vahti kana kerena i funkcia gindinela pe:

- O niami te khuven thaj te ovel len tromalo akcesi dži stasionia, aeroportia thaj panjeskereportia salde sikavipasa servisialeskiri legitimacia;
- O niami baši bilovengoro istemalkepe publik, šukephuvakoro ja devrialeskoro trafik ki teritoria tari Republika Makedonia thaj
- O niami ko ulavdo arakhipe tari leskiri persona, tari leskiri familia thaj mali, pali leskoro rodipe dendo dži policia ko dživdipaskoro than, sakana kan baš odova si serioznikane karane baš leskoro dživdipe.

VI. STRUKAKORO SERVISI

Dženo 43

O fundavne aktia baši bukjakiri organizacia thaj sistematizacia ko bukjarne thana kolencar dikhela pe o čhani thaj numero taro themakere servisialia thaj bukjarne thaj lengere bukjarne savalia, anela len o Džianeskoro niamiarakhutno.

Dženo 44

Sebepi bukjengoro keripe ki ingerencia taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno organizirinena pe akala kancelarie sar thaneskere organizaciakere jekhina taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno :

- 1) Kancelaria taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno ko Tetovo;
- 2) Kancelaria taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno ko Kičevo;
- 3) Kancelaria taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno ko Štip;
- 4) Kancelaria taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno ki Strumica;
- 5) Kancelaria taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno ko Kumanovo thaj
- 6) Kancelaria taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno ki Bitola.

E kancelarienca taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno vastlegarela len o teli Džianeskoro niamiarakhutno.

O Džianeskoro niamiarakhutno fundavne aktesa majpaše regulirinela o čhani tari buti thaj numero bukjarne, ko kancelarie taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno, kola kerena o bukja ki ingerencia taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno .

Dženo 45

Sebepi majefikasno thaj majbaxtagoralo arakhipe taro kosntitucionaleskere thaj kanuneskere niamiae dizutnege ko ulavde umala, o Džianeskoro hakoengoro arakhutno šaj te formirinel thaj organizirnel turli kotora.

O Džianeskoro hakoengoro arakhutno fundavne aktesa majpaše regulirinela o čhani taru buti thaj numero bukjarne, ko ulavde kotora taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno, kola kerena o bukja ki ingerencia taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno .

Dženo 46

O Džianeskoro hakojeŋgoro arakhutno taro niče taro vastlegaripaskere raštrale servisialia anavkerela generalnikane sekretare.

O mandati taro generalnikano sekretari taro Džianeskoro hakojeŋgoro arakhutno si lungo kobor o mandati taro Džianeskoro hakojeŋgoro arakhutno .

O generalnikano sekretari taro Džiane Džianeskoro hakojeŋgoro arakhutno vastlegarela e strukakere servisesa.

Dženo 47

O Džianeskoro hakojeŋgoro arakhutno pe bukjake anela Bukjarnipatrin baši buti taro Džianeskoro hakojeŋgoro arakhutno .

E bukjarnepatrinasa baši buti taro Džianeskoro hakojeŋgoro arakhutno majpaše lačharena pe o čhani taro butikeripe thaj čhipota angli Džianeskoro hakojeŋgoro arakhutno .

I bukjarnipatrin baši buti taro Džianeskoro hakojeŋgoro arakhutno avazikerela pe ki „Oficialnikani gazeta tari Republika Makedonia”.

VII. LOVE BUTIKERIPASKE

Dženo 48

O Džianeskoro hakojeŋgoro arakhutno sebepi keripe pi funkcia ko leskoro servisi si adekvatna resursia, bukja thaj personali.

O bukja baši butikeripe taro Džianeskoro hakojeŋgoro arakhutno arakhena pe taro Republika Makedoniakoro budžeti.

O Khedipe ulavdeste avazikerela o kotor iradime baši Džianeskoro hakojeŋgoro arakhutno ko Republika Makedoniakoro Budžeti

Dženo 49

O masekoskoro pokinipe thaj aver džipheripa taro Džianeskoro hakojeŋgoro arakhutno thaj leskere supstituciakere džene anena pe kanune.

VIII. ANGLUNE THAJ PALUNE NIČEHRAMINA

Dženo 50

I Bukjarnipatrin baši buti taro Džianeskoro hakojeŋgoro arakhutno thaj aktia baš organizacia tari buti thaj sistematizacia taro bukjarne thana, ka haljovkeren pe e ničehraminencar tar akava kanuni ko roko taro šov masekoja taro dive kana o kanuni khuvela ko takati.

O akti baš lejaripe o ulavde niamia taro Džianeskoro hakojeŋgoro arakhutno , telidžianeskere niamiarakhutne thaj džovapiale džene taro džianeskoro hakojeŋgoro

arakhutno taro dženo 42 tar akava kanuni thaj akti baši bukjakoro čhani thaj numero bukjarne ko organizaciakere jekhina taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno taro dženo 44 stavi 3 tar akava kanuni,ka anen pe ko roko taro šov masekoja taro khuvipe ko takati tar akava kanuni.

O činavipe baši numero telidžianeskere hakoengere arakhutne taro dženo 5 stavi 2 tar akava kanuni,anela la o Republika Makedoniakoro Khedipe ko roko taro dive taro khuvipe ko takati tar akava kanuni.

Dženo 51

O organizaciakere jekhina tar akava kanuni ka šuraren bukjasa majgeči ko roko taro šov masekoja taro dive taro khuvipe ko takati tar akava kanuni.

Dženo 52

E khuvipasa ko takati tar akava kanuni činavela džanlipasa o Kanuni baši Džianeskoro hakoengoro arakhutno („Oficialnikani gazeta ki Republika Makedonia num.7/97)

Dženo 53

Akava kanuni khuvela ko takati o oftoto dive tar avazikeripe ki „Oficialnikani gazeta ki Republika Makedonia,,

Upri funda taro dženo 47 taro Kanuni baši Džianeskoro hakoengoro arakhutno („Oficialnikani gazeta ki republika Makedonia num 60/2003), O Džianeskoro hakoengoro arakhutno ko fevuari 2005 angja

B U K J A R N I P A T R I N

Taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno

I. FUNDVNE NIČEHRAMINA

Dženo 1

Akale bukjarnepatrinasa majpaše lačharena pe o fundavne bukja ki organizacia,čhipota thaj bukjakoro čhani taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno thaj aver pučipa džanle baši buti taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno .

Akale bukjarnepatrinakere ikeribasa ko čačipe pajdakerela pe niamalo, lačhardo thaj ko vahti keripe o bukja ki ingerencia taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno .

Dženo 2

I bešin taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno si ko Skopje.

Ko than koleste arakhela pe i bešin taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno sikavela pe o anav thaj nišana tari them thaj i institucia.

Ko than koleste arakhela pe i kancelaria taro Džianeskoro hakoјengoro arakhutno sikavela pe o anav, nišana thaj bešin.

Dženo 3

O Džianeskoro hakoјengoro arakhutno isi le po rotaštembili, štembili thaj lelipaskoro štembili.

O rotaštembili si rotalo diametresa taro 32 mm koleste arakhela e Republika Makedoniakoro dumo thaj anav „Republika Makedonia- Džianeskoro hakoјengoro arakhutno -Skopje”

O štembili si štartorigale formasa dimenziencar 50 h 30mm upri koleste arakhela pe o anav “ Republika Makedonia- Džianeskoro hakoјengoro arakhutno, data thaj bešin.

O leipaskoro štembili si štartorigale formasa dimeziencar 65 h 30mm koleste arakhel pe o anav „Republika Makedonia- Džianeskoro hakoјengoro arakhutno thaj i bešin,,.

Ko maškar ko liparde grafe arakhena pe o lafia „lendo,, „numero,, thaj „artiklo,, .

O rotaštembili thaj štembili čhivena pe ko lila so anela len o Džianeskoro hakoјengoro arakhutno.

O lelipaskoro štembili čhivela pe ko lila so resena dži Džianeskoro hakoјengoro arakhutno thaj hramonena pe ko bukјarnolil thaj hramutnipa.

Dženo 4

Ki čhipota angli Džianeskoro hakoјengoro arakhutno oficialnikani čhib si i makedonikani čhib thaj lakoro kirilikano lil.

Ki čhipota angli Džianeskoro hakoјengoro arakhutno oficialnikani čhib si i čhib thaj i abeceda so kerena la majhari 20% tare dizutne, sar so si vakerdo kanunesa thaj akale bukјarnepatrinasa.

Dženo 5

O Džianeskoro hakoјengoro arakhutno :

- Prezenterinela thaj vastlegarela e organesa;
- Dikhljarela o halia ko vјavahari taro respektiripe thaj arakhipe o konstitucionaleskere thaj kanuneskere niamia e dizutnenge thaj repektiripe o principia tari bidiskriminacia thaj adekvatno thaj niamalo leipethan taro khedinakere preperutne.;
- Deladžidžanlipe, sugeririnela thaj dela gindipa baši biadekvatno ikeripe ko čačipe taro kanunia thaj hramovina thaj dela initiative baši lengoro iranipe thaj džipheripe;
- Liparela čhania, forme thaj metode baš majefikasno ikeripe ko čačipe o bukјa tari leskiri ingerencia;

-Hazrikerela beršeskoro raporti baši buti taro Džianeskoro hakoјengoro arakhutno thaj dela le dži Khedipe ki Republika Makedonia;

- Anavdela e supstitutivnikane dženen kola čipotinena pali umal aso akaja bukarnipatrin;
- Akharela kolegiumi thaj vastlegarela oleja;
- Anela programa baši buti thaj dajanela pe baši lakoro resaliziripe;
- Anela telikanunikane thaj aver aktia baši buti tar organi thaj dajanela pe baši lengoro implementiripe;

Dži Republika Makedoniakoro Khedipe dela bahani baši numero supstituciakere džene taro Džianeskoro niamiarakhutno.

- Dži Republika Makedoniakoro Khedipe dela bahani baš alusaripe thaj cidipe tari funkcia supstituciakere džene taro Džianeskoro niamiarakhutno. ;
- Anavkerela generalnikano sekretari;
- Lela than ki buti taro majkompleksna predmetia thaj dela haljovipe baši čipotipe;
- Resela pe klientencar;
- Dela ulavde thaj sasoitne džovapialipa e bukarnenge;
- Kerela o thanakeripe taro leskere supstitutivnikane džene ki čipota kana si mujalkerdo te kerel I funkcia;
- Kerela thaj aver bukja ko haljovipe e Konstitucionalesa, kanunesa, akale bukarnepatrinasa thaj avere sasoitne aktencar..

Dženo 6

O supstituciakere džene taro Džianeskoro hakojegoro arakhutno kerena o bukja thaj o savalia baši kolende si džovapiale taro Džianeskoro hakojegoro arakhutno , a ulavdo:

- Čipotinena pali anglihramina tari umal baši kolate si dasatvime taro Džianeskoro hakojegoro arakhutno;
- Dikhena o halia ko vjavahari taro respektiripe thaj arakhipe o konstitucionaleskere thaj kanuneskere niamia e dizutnenge thaj repektiripe o pšrincipia tari bidiskriminacia thaj adekvatno thaj niamalo leipethan taro khedinakere preperutne tari umal baši kolate si džovapiale;
- Vastlegarena e čipotencar pali predmeti thaj haberidena e džianeskere niamiarakhutne baši stavia thaj napia so kamla pe te lejaren olen;
- Dikhena thaj sikljarena o kanunia thaj aver hramina thaj šaj te den iniciative baši lengoro iranipe thaj džipheripe;
- Denadžidžanlipe, sugeririnena thaj dela gindipa baši biadekvatno ikeripe ko čačipe taro kanunia thaj hramovina ;
- O supstitutivna džene alusarde baši regionalna kancelarie vastlegarena e kancelariencar thaj pali radžipe taro Džianeskoro hakojegoro arakhutno čipotinena pali anglihramina ;
- O supstitutivna džene baši regionalna kancelarie baši pi buti taro Džianeskoro hakojegoro arakhutno dena hramome raporti ;

- Kerena aver bukja so ka del len o Džianeskoro hakoјengoro arakhutno

Dženo 7

O Kolegiumi si saikerdo taro Džianeskoro hakoјengoro arakhutno thaj leskere supstitutivna džene.

Ki buti taro kolegiumi lela than thaj o generalnikano sekretari

Ko kolegiumi dikhljakerena pe pučipa taro džanlipe baši buti taro Džianeskoro hakoјengoro arakhutno, a ulavdo:

- Bahan-programa baši buti taro Džianeskoro hakoјengoro arakhutno;
- Beršeskoro raporti tari buti taro Džianeskoro hakoјengoro arakhutno;
- Bahan-finasiakoro plani thaj agorutno esapi;
- Bahan-telikanunikane thaj aver aktia kolen anela o Džianeskoro hakoјengoro arakhutno ;
- Ulavde majkompleksna pučipa taro džanlipe baši buti taro Džianeskoro hakoјengoro arakhutno;
- Leļaripe napia baši majefikasno ikeripe ko čačipe o bukja ki ingerencia taro Džianeskoro hakoјengoro arakhutno.

Baši buti taro kolegiumi kerela pe hramovin.

O Džianeskoro hakoјengoro arakhutno ikerela kolegiumi pali zaruri.

Dženo 8

O bukja kola si teli ingerencia taro Džianeskoro hakoјengoro arakhutno, a pali kolende čipotinela pe ki bešin taro Džianeskoro hakoјengoro arakhutno ko Skopje ulavde si ko štar grupe kola asatarena akala umala:

I. Dizutnengere tromalipa thaj niamia thaj niamia taro preperutne kokhedina (policia, došalutnipe, adalatipe, phandlipe, arakhipe, bidiskriminacia thaj niamaloarakhutnipe)

II. Niamia taro socialnikano arakhipe thaj socialnikani protekcia (socialnikane niamia, penziakoro thaj invalidnikano višvanipe, sastipaskoro arakhipe, čhavengere niamia, edukacia thaj vigjani, kultura thaj sport).

III. Ekonomikane niamia thaj lačharipe thaj hukanizacia than (maleskere-niamale vjavaharia, urbanizam thaj tamiripe, stanbena vjavaharia, carina thaj finansie)

IV. Niami ki buti, ekologikane niamia thaj niamia baš istemalkerutne taro servisia (bukjarne vjavaharia, hardžutnengere niamia, dživdipaskoro maškar thaj aver umala)

Sakova supstitutivnikani dženo čipotinela pali umala kola si čhivde ko jekh tare grupe liparde ko stavi 1 tar akava dženo.

Ko athinalipe taro zaruria, bukjakoro baripe thaj aver šartia, o Džianeskoro hakoengoro arakhutno baši čipotipe pali kotor tar anglihramina tari disavi umal šaj te anavkerel thaj aver supstitutivnikane džene.

Ki čipota kana i anglihramin vjavaharinela pe baši niami taro buteder umala čipotinela o supstitutivnikani dženo kaskere umaleske majbut vjavaharinela pe.

Džikobor i anglihramin astarela turli umala kola maškarpeste si phandle, o Džianeskoro niamiarakhutno anela decizia ko ka čipotinel pali odoja čipota.

Kana sebepi konflikt tare interesia ja sebepi aver karane o teli- Džianeskoro hakoengoro arakhutno nane ko šajdipe te čipotinel pali anglihramin so si tari leskiri umal, o Džianeskoro hakoengoro arakhutno anela decizia ko taro aver supstitutivnikane džene ka čipotinel pali anglihramin.

Dženo 9

Baši keripe strukakere ja aver administrativno-tehnikane bukja o Džianeskoro hakoengoro arakhutno formirinela strukakoro servisi.

I organizacia thaj bukjakoro čhani taro strukakoro servisi lačharela pe sasoitne aktesa.

Dženo 10

E strukakere servisesa taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno vastlegarela o generalnikano sekretari.

Dženo 11

O Džianeskoro hakoengoro arakhutno, o teli- Džianeskoro hakoengoro arakhutno, o konsilideipaskere džene thaj bukjarne ko Strukakoro servisi taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno isi len servisialeskere legitimacie.

O formulari, saikerin, čipota, čhani baši deipe o istemalakeripe thaj leipe e servisialeskiri legitimacia si lačhardo taro Džianeskere hakoengere arakhutne niamalutnesa.

II. ČHIPOTAKORO THAVDIPE THAJ BUKJAKORO ČHANI TARO DŽIANESKORO HAKOJENGORO ARAKHUTNO

Dženo 12

O čipotakoro thavdipe thaj bukjakoro čhani taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno astarela:

- Leipe thaj butikeripe o anglihramina thaj aver lila bičhalde dži Džianeskoro hakoengoro arakhutno ;
- Hramovipe hramome anglihramina thaj aver lila, formiripe predmeti thaj aleskoro čhivipe ko sistemi baš avtomatikano butikeripe evidentia;
- Ulavkeripe o predmetia e supstitutivnikane dženge thaj kosnilideipaskere dženge;

- Čipotipe pali predmetia;
- Administrativnikano-tehnikano butikeripe predmetia;
- Bičhalipe dokumentacia thaj
- Arhiviripe, garavipe thaj istemalkeripe predmetia.

Dženo 13

I čipotata baš arakhipe konstitucionaleskere thaj kanuneskere niamia tare dizutne thaj aver džene angli Džianeskoro hakojeŋgoro arakhutno thaj arakhipe o principi tari bidiskriminacia thaj adekvatno thaj niamalo leipethan taro khedinakere preperutne ko organia taro themakoro radžiŋpe, organia taro jekhhina taro lokalnikano korkoriradžiŋpe thaj publik institucie thaj servisia, vazdela pe pali deipe anglihramin..

I anglihramin dži Džianeskoro hakojeŋgoro arakhutno šaj te del sakova dizutno (korkori ja radžilendutno) ja aver dženo kova lela disave niamia angli organia taro themakoro radžiŋpe ja angli aver organia thaj organizacie publik radžipasa ki Republika Makedonia.

O Džian Džianeskoro hakojeŋgoro arakhutno čipotinela thaj palo anglihramina taro dizutnengere khedipa kana kerela pe lafi baš arakhipe konstitucionaleskere thaj kanuneskere niamia tare dizutne.

I anglihramin dži Džianeskoro hakojeŋgoro arakhutno šaj te del pe hramome, mosar ja ki aver forma (palo telefono, telefakso ja elektronikani pošta).

I anglihramin angli Džianeskoro hakojeŋgoro arakhutno si biformalnikani, sigutni thaj garavdi.

O leipe, dikhljakeripe thaj lačharkeripe pali dokumentacia, hramutnipe, bičhalipe ki buti, administrativnikano-tehnikano butikeripe, pučaripe, dikhljaripe, klasifikacia thaj prolongiripe o agorkerde aktia ki hramovipaskiri odaja, kerena pe aso haljovipe e Kanunesa baši sasoiŋno šerutnipaskoro čipotipe thaj hramovina baši kancelariakoro thaj arhivakoro butikeripe.

Dženo 14

E dizutne ki Republika Makedonia thaj aver džene i anglihramin dži i anglihramin dži Džianeskoro hakojeŋgoro arakhutno šaj te den la ki pi dajakiri čhib.

O Džianeskoro hakojeŋgoro arakhutno ki čipotata pal anglihramin dela džovapi ki makedoniakiri čhib thaj leskoro lil thaj ki oficialnikani čhib thaj lil so istemalkerela la o klienti.

Dženo 15

E anglihramina thaj aver dokumentacia so lela pe ki kancelaria Džianeskoro hakojeŋgoro arakhutno hramonena pe ko azbukako lil aso plesutno anav thaj anav taro dendutno thaj adekvatna hramutnipa thaj pali lende formirinena pe predmetia ki adekvatno grupa umala.

I anglihramin dži Džianeskoro hakojeŋgoro arakhutno kamla pe te saikerel evidentia anglodikhle ko dženo 16 taro Kanuni Džianeskoro hakojeŋgoro arakhutno .

Džikobor i anglihramin na haljovela pe thaj na saikerela o zarurime faktia thaj tazdivipa o Džianeskoro hakoengoro arakhutno taro dendutno ka rodel ola te haljovkerel la thaj džipherel ko roko kova šaj te ovel harneder taro ofto thaj na lungeder taro 30 dive.

Dženo 16

O Džianeskoro hakoengoro arakhutno šaj te lel anglihramin thaj mosar ko telefoni baši so hramonela serviseskiri notifikacia.

Dženo 17

O džene taro dženo 13, stavi 2 thaj 3 tar akasa bukjarnipatrin o anglihramina dena len dži majpašutni regionalno kancelaria taro Džianeskoro hakoengoro arakhutno aso lengoro dživdipaskoro than ja thanakerdo than.

Džikobor i anglihramin si dendi ki kancelaria ko Skopje, a o dživdipaskoro ja thanakerdo than taro dendutno si ki teritoria taro nesave regionalna kancelarie ka bičhalel pe dži adekvatno regionalno kancelaria, baši so ka ovel haberikerdo thaj o dendutno.

Ki čhipota i anglihramin te vjavaharinel pe ko aktia ja bukja tar organia ja organizacia kaskiri bešin si ko thana tari nesavi regionalno kancelaria voj ka bičhalel pe ki adekvatno kancelaria.

O anglihramina kola vjavaharinena pe ko čhavengere niamia thaj arakhipe o principia tari bidiskriminacia thaj adekvatno niamalo arakhipe taro preputne ko khedina ko organia taro themakoro radžipe, organia taro jekhhina taro lokalnikano korkoriradžipe thaj publik institucie thaj servisia butikerena pe ki kancelaria ko Skopje.

Dženo 18

O Džianeskoro hakoengoro arakhutnošaj te formirinel anglihramin thaj pali kotkorutni iniciativa upri funda taro džanlipa baši kerde phagipa o konstitucionaleskere thaj kanuneskre niamia tare dizutne thaj aver džene angli Džianeskoro niamiarakhutno thaj arakhipe o principi tari bidiskriminacia thaj adekvatno thaj niamalo leipethan taro khedinakere preperutne, numa ki odoja čhipota angli te vazdel čhipota dajatvime si te rodel haljovipe taro dženo koleske vjavaharinela pe o phagipe.

Džikobor ko vakerdo roko kova našti te ovel harneder taro 8 dive ni lungeder taro 30 dive, na lela haljovipe, o Džianeskoro hakoengoro arakhutno nane te vazdel čhipota.

Bizo haljovipe taro stavi 1 tar akava dženo o Džianeskoro hakoengoro arakhutno šaj te vazdel čhipota kana kerela pe buti baši phagipe konstitucionaleskere thaj kanuneskere niamia taro majbut gendo dizutne, tikneberšeskere, bitakatime ja džene lende bukjarne šajdipasa.

Ki čhipota taro stavi 3 taro akava dženo o Džianeskoro hakoengoro arakhutno akana ja majgeči ko roko taro 15 dive haberidela e džene kaskere anaveste si vazdime i čhipota, durust o jeri, centari baši socialnikane bukja ja arakhutno, numa kana o phagipe vjavaharinela pe ko majbaro gendo dizutne.

Baši vazdipe čhipota pali korkorutni inciativa decizia anela o Džianeskoro hakoengoro arakhutno .

Dženo 19

Ki čipota kana o Džianeskoro hakojeoro arakhutno ka konstatirinel phagipe o konstitucionaleskere thaj kanuneskre niamia tare dizutne thaj aver džene angli Džianeskoro hakojeoro arakhutno thaj arakhipe o principi tari bidiskriminacia thaj adekvatno thaj niamalo leipethan taro khedinakere preperutne ko organia taro themakoro radžipe, organia taro jekhhina taro lokalnikano korkoriradžipe thaj publik institucie thaj servisia taro majbaro gendo dizutne, tikneberšeskere, bitakatime ja džene lende bukjarne šajdipasa, ka vazdel čipota pali korkorutni iniciativa bizi angleder lendo haljovipe.

Dženo 20

O Džianeskoro hakojeoro arakhutno ko pervazia taro bukjeoro keripe tari pi ingerencia kerela vizita thaj dikhin ko organia taro themakoro radžipe thaj aver organia thaj organizacie kolen si publik ingerencie kolende e miškipaskoro tromalipe si limitirime, a ulavdo ko terbiati-čačharkeripaskere khera ja terbiati-lačharkeripaskere ustanove thaj baši kostatirime halia hazrikerela thaj bičhalela informacia bahan napencar thaj aktivipancar so kamla pe te leljaren pe baši nakhavipe o konstatirime halia.

O vizite thaj dikhina taro angluno stavi, o Džianeskoro hakojeoro arakhutno šaj te kerel len sakole vahteste bizi angleder te avazikerel pe thaj te rodel mukhipe, sar thaj te lafikerel e dženencar kola arakhena pe ko akala organia, organizacie thaj ustanove bizi leipe than taro servisialia.

Dženo 21

Ki kancelaria taro Džianeskoro hakojeoro arakhutno sebepi evidentiripe i dokumentacia kerena pe akala hramutnipaske lila:

- Hramutno lil baše predmetia „NP,,(formulari num.1)
- Sasoitno hramutno lil „NPR,,(formulari num.2)
- Garavinakoro hramutno lil „DOV,,(formulari num.3)

O hramutno lil „NP,, thaj „NPR,,si sar ulavde lila thaj ko regionalna kancelarie ko so o jekhajekh nišankerena pe sar:/TE baši Tetovo,/KČ baši Kičevo, /BT baši Bitola, /ŠT baši Štip, /ST baši Strumica thaj /KU baši Kumanovo.

I garavinakiri dokumentcia hramonela pe ki kancelaria ko Skopje.

O formularia taro hramutnelila si kotor tari akaja bukjarni patrin.

Trujal o liparde hramutne lila o Džianeskoro hakojeoro arakhutno šaj, pali zaruri, te kerel thaj aver hramutnipa thaj evidencie.

Dženo 22

Ko hramutnolil „NP,, hramonena pe anglihramina taro džene 13, stavia 2 thaj 3 thaj anglihramina formirime pali korkorutni iniciativa..

Ko hramuntno lil "NPR" hramonela pe dokumentacia savi nane hramome ko hramuntno lil "NP".

Ko garavinakere hramutne lila hramonena pe garavipaskere dokumentacie.

O predmetia hramome teli „NP, čhivena pe thaj ko sistemi baš avtomatikano evidentengoro butikeripe.

Dženo 23

Sebepi majlokho thaj majsigutno arakhipe predmetia hramome ko hramutnelila, o Džianeskoro hakoengoro arakhutno kerela anavpatrina.

O anavpatrina čhivena pe ko lil kote so kerela pe statistika.

Baši butikeripe pali anglihramina kerela pe statistika.

O čhani thaj metodi baši keripe statistika vakerela le o Džianeskoro hakoengoro arakhutno .

Dženo 24

O Džianeskoro hakoengoro arakhutno čhipotindo pal anglihramin thaj šaj:

- Ma te vazdel čhipota,
- Te vazdel čhipota ja
- Te stopirinel thaj činavel i čhipota.

Dženo 25

O Džianeskoro hakoengoro arakhutno nane te vazdel čhipota ko čhipote anglodikhle taro dženo 20 taro Kanuni baši Džianeskoro hakoengoro arakhutno ,numa:

- Te kerela pe lafi baši phagipe niamia tare majbut numero dizutne, tikneberšeskere ja džene lende bukjarne šajdipasa thaj so si i anglihramin anonimnikani;
- Ki čhipota kana tari anglihramin šaj te konstatirinel pe phagipe tare niamia thaj trujal so o saikeripe si bilače lafencar baš organi;
- Tari anglihraminakiri saikerin šaj te dikhel pe kole niameske thaj kole organeske kerela pe lafi thaj trujal so i jekhajekh nane džipherdi;
- Džikobor si niamale šajdipa baš anglihraminakoro pučaripe thaj leipe napia tari rig taro disave inspekciakere organia trujal so o Džianeskoro hakoengoro arakhutno nane ingerencijasa te čhipotinel kori subjekti kova phaglja o niamia;
- Taro džovapiale karane o dendutno mukhljargja o roko, ja sebepi lungevahteskoro nasvalipe, naovipe ki pi them, si nakhavdo o roko taro jekh berš ja džikobor si nakhle o sasoitne rokoja taro phuripe baši vazdipe šerutno čhani.

Dženo 26

Kana o Džianeskoro hakoengoro arakhutno ka konstatirinel kaj si phage o niamia taro dženo 2 taro Kanuni baši Džianeskoro hakoengoro arakhutno šaj:

- Te del rekomandacie, bahania, gndipa thaj vakeripa baši čhani taro cidipe o kosntatirime phagipa, ko so rekomandacia dela kana višvani si kaj kerela pe lafi baši niamengro phagipe konkretnikane aktesa ja bukjasas, a gindipe dela kana ka notikerel kaj si zarurime iranipe ja džipheripe sasoitne aktesa tar organi ja organizacia. O vakeripa dromarena ki čhipota kana taro faktikano hali ikljola kaj e džaipasa ponodorig taro nesavo vjavaharipe taro organi ja organizacia ka phagen pe o niami taro anglihraminakoro dendutno;
- Te bahankerel pale te kerel pe disavi čhipota ko haljovipe e kanunesa, te phergje pe o šartia baši palekeripe ja nevaripe o šerutno akti pali oficialnikani dajatva;
- Te vazdel iniicjativa baši disciplinakiri čhipota mujal oficialnikano thaj džovapialo dženo, te notikergja kaj leskere vjavaharipasa ja bivjavaharipasa si funda baši đube (???) kaj garavgja i bukjarni ja oficialnikani dajatva;
- Te del rodipe dži ingerenciakoro publik došalutno baš deipe džezakoro džovapialipe džikobor notikergja kaj si fundavo šube baši kerdo phagipe ja došalo akti anglidikhle kanunesa;
- Te rodel vahteskoro prolongiripe o keripe taro šerutno akti dži činavipe taro dujtodigrakoro organi ja dži anipe činavipe tar ingerenciakoro adalati, te konstatiringja niamengoro phagipe, a o keripe taro šerutno akti ka anelsine bidžipheripaskoro ziani nesave klientelake ko konflikti.

Dženo 27

O Džianeskoro niamiarakhutno, kana odova si šajdutno, ko čhipotakoro thavdipe, lela haljovutno konflikteskoro činavipe.

E haljovutne predmeteskere činavibasa i čhipota pali predmeti gindinela pe agorkerdi.

O haljovutnipe kamla pe te ovel ko haljovipe e Konstitucionalesa thaj kanunenar.

Dženo 28

O Džianeskoro hakoengoro arakhutno ko čhipotakoro thavdipe šaj te akharel thaj ko principi baši čačutnipe kana tar objektivna thaj subjektivna šartia thaj taro sakanutno pozitivnikano niami ikljola kaj e kanuneskere ničalipskere ikeribasa ko čačipe ka avel dži baro biniamalipe.

Dženo 29

Ko dikhljaripe o halia baš adekvatno thaj niamalo leipethan tarokhedeinengere preperutne o Džianeskoro hakoengoro arakhutno ka čhipotinel: pali dende anglihramina; pali korkorutni iniciativa ko savo thaj te ovel čhani te džidžangja kaj na respektirinena pe o ničesa; upri funda taro kerde dikhina ko organia, organizacie thaj ustanove; dikhindo programakere anglodikhle dajatve tar organia thaj organizacie baši leipe neve bukjarne ko organia thaj organizacie so si dajativime te respektirinen e konstitucionaleskere nukte.

Dženo 30

Sebepi respektiripe o konstitucionaleskere thaj kanuneskre niamia arakhipe o principi tari bidiskriminacia thaj adekvatno thaj niamalo leipethan taro khedinakere preperutne o Džianeskoro hakoengoro arakhutno šaj pali korkorutni iniciativa te del rekomandacie, gindipa thaj kritike dži organia angli kolende si ingerencijasa te čhipotinel džikobor notikergja kaj disave fundavne ja individualna aktencar, kerindo ja bikerindo nesave aktivipasa taro liparde organia ja organizacie na respektirinena pe o niamia tare dizutne thaj leljaripe o fundavne prioncipia ko vjavahari e khedinegere preperutnencar.

Dženo 31

O Džianeskoro hakoengoro arakhutno ka stopirinel i čhipota ko čhipote anglodikhle ko dženo 23 taro kanuni baši Džianeskoro hakoengoro arakhutno .

O Džianeskoro hakoengoro arakhutno ka stopirinel i čhipota kana konstatiringja phagipe niamia tar anglihraminakoro dendutno thaj dengja rekomandacia dži ingerenciakoro organi savi na sine respektirime, a o dendutno vazdingja thaj adalateskiri čhipota.

O Džianeskoro hakoengoro arakhutno ka kontinuirinel i čhipota pali agorkeripe tar adalateskiri čhipota džikobor o predmeti ovela irame ko nevo čhinavipe angli šerutne organia.

O Džianeskoro hakoengoro arakhutno ka čhinafel i čhipota kana došalipaskoro rodipe nane leljardo ja o adalati čhinafgja meritornikane.

Dženo 32

Ko čhinavipe baši napia so kamla pe te leljaren pe, majbut kamla pe te lel pe ko dikhipe:

- O džanlipe ja moldipe taro arakhipaskoro niami kova si atestikerdo ja šaj te ovel phago;
- O šajdipe baši phagipe konstitucionaleskere thaj kanuneskere niamia taro majbaro gendo dizutne;
- O čhani thaj šartia teli kolende alo ja šaj te avel dži phagipe o konstitucionaleskere thaj kanuneskere niamia;
- Aver kanunikane šajdipa baš arakhipe telidarkerdo konstitucionaleskoro thaj kanuneskoro niami

Dženo 33

Ko čhipotakoro thavdipe baši čhinavipe nesavo predmeti si zarurime ulavdo strukakoro džanlipe, o Džianeskoro niamiarkahutno šaj te rodel gindipe taro vigjanalče (???) thaj strukakere institucie.

Baši leljarine napia taro stavi 1 tar akava dženo čhinafel o Džianeskoro hakoengoro arakhutno.

Dženo 34

O Džianeskoro hakoјengoro arakhutno ko čhipotakoro thavdipe pali rodipe tar anglihraminakoro dendutno šaj te del dikhin ko predmeti thaj te del leske kopia taro džovapi lendo tar organi, ja organizacia kote o dendutno vazdela čhipota baš ikeripe ko čačipe nesavo niami.

Dženo 35

O Džianeskoro niamiarkahutno dikhljarela thaj aver pučipa kola si taro interesi baš arakhipe konstitucionaleskere thaj kanuneskere niamia kolen isi len funda thaj ko aver hainga thaj džanlipa (istemalkerindo o avazaria baši publik informiripe thaj aver), a vjavaharinena pe ko biniamalo butikeripe tare organia ja organizacie.

Dženo 36

O Džianeskoro hakoјengoro arakhutno thaj leskere susptitutivna džene resena pe klientencar pal angelder vakerdo vahti..

O klientia šaj sakova bukјarno dive te aven ko lafikeripa bizi angleder avazikeripe ko so ka resen pe vastlegaripaskere thaj strukakere servisialencar liparde taro generalnikano sekretari..

O klientia kola dživdinena avrial taro Skopje ka resen pe bizi angleder avazikeripe.

Dženo 37

O Džianeskoro hakoјengoro arakhutno pali zaruri šaj te organizirinel klientegoro resipe thaj avrial tari bešin ko Skopje thaj regionalna kancelarie.

III. PUBLIKDŽANLIPE KO BUTIKERIPE TARO DŽIANESKORO HAKOЈENGORO ARAKHUTNO

Dženo 38

O Džianeskoro hakoјengoro arakhutno baši pi buti informirinela i publik kerindo pres konferencie, havljaripa, biltenia, publikacie, ulavde raportia, avazikeribasa beršeskoro raporti thaj aver.

Ko publikoskoro informiripe o Džianeskoro hakoјengoro arakhutno kerela buti aso haljovipe e hramovinencar baš privatnipaskoro arakhipe thaj evidentengoro garavipe kola vjavaharinena pe ko anglihraminakoro dendutno.

Dženo 39

O beršeskoro raporti baši nakhlo berš o Džianeskoro hakoјengoro arakhutno dela le e Republika Makedoniakere Khedipaske dži 31 mart ko aktuelno berš.

O beršeskoro raporti saikerela o diagnoze baši respektiripe manušikane niamia thaj tromalipa tare dizutne ki Republika Makedonia, deskripcia tar šerutne problemia, statistikane evidentiataro lende butikerde thaj anglihramina pali kolende čhipotinela

pe, deskripica tar ulavde specifikane phagipaskere čhipote, sar thaj raporti baš aver aktivpa tar o Džianeskoro niamiarkahutno.

IV. DŽIANESKORO HAKOJENGO RO ARAKHUTNESKIRI BARABARBUTI AVERE ORGANENCAR THAJ ORGANIZACIENCAR

Dženo 40

O Džianeskoro hakoјengoro arakhutno kerela barabarbutikeripe radžakere thaj biradžakere instituciencar thaj asociaciencar kola butikerena ki umal tar arakhipe thaj anglunikeripe o manuškane niamia thaj tromalipa.

Ko pe funkciakoro keripe sebepi strukakoro thaj bukjakoro angledžaipe O Džianeskoro hakoјengoro arakhutno šaj te organizirinel seminaria, strukakere konsilideipa, phandlelafeskere arakhipa thaj aver.

Dženo 41

O Džianeskoro hakoјengoro arakhutno barabarbutikerela pašutne instituciencar thaj asociacinecar ko jabane phuva thaj adekvatna maškardžianeskere organizaciencar.

V. KOMISIE THAJ BUKJARNE BADANIA

Dženo 42

Ko keripe o bukja tari pi ingerencia, O Džianeskoro hakoјengoro arakhutno šaj te formirinel sakanutne ja harnevahteskere komisie thaj bukjarne badania.

E aktesa baši formiripe, o Džianeskoro hakoјengoro arakhutno vakerela o numero džene ko komisie thaj bukjarne badania thaj vakerela lengere savalia.

VI. ANGLUNE THAJ PALUNE NIČEHRAMINA

Dženo 43

E diveja taro khuvipe ko takati tar akasa bukјarnipatrin ačhola džanlipasa i Bukјarni patrin taro Džianeskoro niamiarakhutno (Oficialnikani gazeta ki RM num. 10/98)

Dženo 44

AkaJa Bukјarni patrin khuvela ko takati taro avazikeripaskoro dive ki „Republika Makedoniakiri Oficialnikani gazeta,„.

**DŽIANESKORO HAKOJENGO RO ARAKHUTNO
IDŽET MEMETI**